

Az **1900-as párizsi világkiállítás** (Exposition Universelle) 1900. április 14-től november 12-ig rendezték meg Párizsban, hogy megünnepeljék az elmúlt évszázad eredményeit és felgyorsítsák a fejlődést a következőre. A kiállítást majdnem 50 millióan látogatták meg, és több technológiai újítást mutattak be, a dízelmotortól a mozgójárdán át a liftig. Ez a kiállítás hívta fel a világ figyelmét az **art nouveau** stílusra is. Jelentősebb építmények, amelyeket bemutattak a fesztiválon: a **Grand Palais**, a **Petit Palais**, a **Pont Alexandre-III**, a **Gare d'Orsay** vasútállomás (ma **Musée d'Orsay**) és a **párizsi metró** két eredeti bejárata, amelyet **Hector Guimard** épített.

Az 1900-as évek elején Veszprémben a híres építési vállalkozó Csomay család egyre-másra építette a vasbeton létesítményeket. A Csomay-strand évtizedeken át Veszprém büszkesége volt és a forró nyarakon fürdési lehetőséget nyújtott azoknak is, akik nem tudták megfizetni a Balatonra utazás és a balatoni strandolás költségeit.

A Csomay-betonüzem egy különleges, egyedülálló vasbeton villanyoszlop gyártását is meghonosította. A vasbeton villanyoszlopokról először Straub Sándor 1907-ben kiadott Elektrotechnika című könyve tesz említést. A szabadalom a francia Bourgeat nevéhez fűződik. A megoldás alapjában véve nagyon egyszerű: egy hosszú, egyenes, alkalmas méretű fenyő fatörzsre szegekkel ráerősítik a beton vasalását, majd ezt a szerkezetet körülveszik a külső, hengeres zsaluzattal és a hézagot kiöntik betonnal. A famag így csak eszköz a vasbeton oszlop gyártásához. A vasbeton oszlop formából való kiszedésénél – amikor a cement még nem érte el végső szilárdságát – ez a fabetét adja az oszlop tartását, gerincét.

Miután a cement megszilárdult, a fabetétnek már nincs szerkezeti jelentősége. Idővel a fabetét el is korhad, de ez már az oszlop szilárdságát nem befolyásolja. Az oszlop alakja olyan, mint egy kihúzott távcső: a nagyobb átmérőjű alsó részből emelkedik ki a kisebb átmérőjű folytatás.

Ezek a betonoszlopok fontos szerepet játszottak Veszprém villamosításában. 1911-ben az akkori város szélén, a Püspökkert kerítésén belül megépült a gyermekmenhely, a későbbi Gyermekkórház. A városközpontban lévő csomópontból az épület mellett elhelyezett 110 V kimenő feszültségű transzformátorállomástól 50-60 m távolságban elhelyezett betonoszlopokon jutott el a 3000 V nagyfeszültség. Ugyanilyen oszlopok több helyen is voltak a városban, a színházkert környékén, a Jókai utcában és még sok más helyen. Ezekből az oszlopokból egyetlen maradt meg a Pannon Egyetem területén, sőt bátran kijelenthetjük, hogy az egész világon. Az oszlop ott áll 1910 óta.

A városban egyébként csak 1961-ben tértek át a 220 V-os hálózati feszültségre. Ezeket az adatokat Gombor József nyugdíjas villanyszerelő mester mondta el. Édesapja, sőt nagyapja is Veszprémben volt villanyszerelő, az elődök közreműködtek az oszlopok szerelésében is.

A betonoszlopon nyomot hagyott az idő, de az utóbbi hónapok döntései reményt adnak a megmentésére. 2017. őszén a Duna-Dráva Cement Kft és a Veszprém Megyei Mérnöki Kamara közreműködésével létrejött egyeztetésen megállapodtak az oszlop állagának megóvásáról, helyreállításáról. A betonoszlop eredeti helyén, a Pannon Egyetem területén marad, de hozzáférhető lesz a látogatók, érdeklődők számára. Az egyedülálló betonoszlopon emléktábla örökíti meg az egykori vállalkozók találékonyágát.

dr Kovács Kristóf